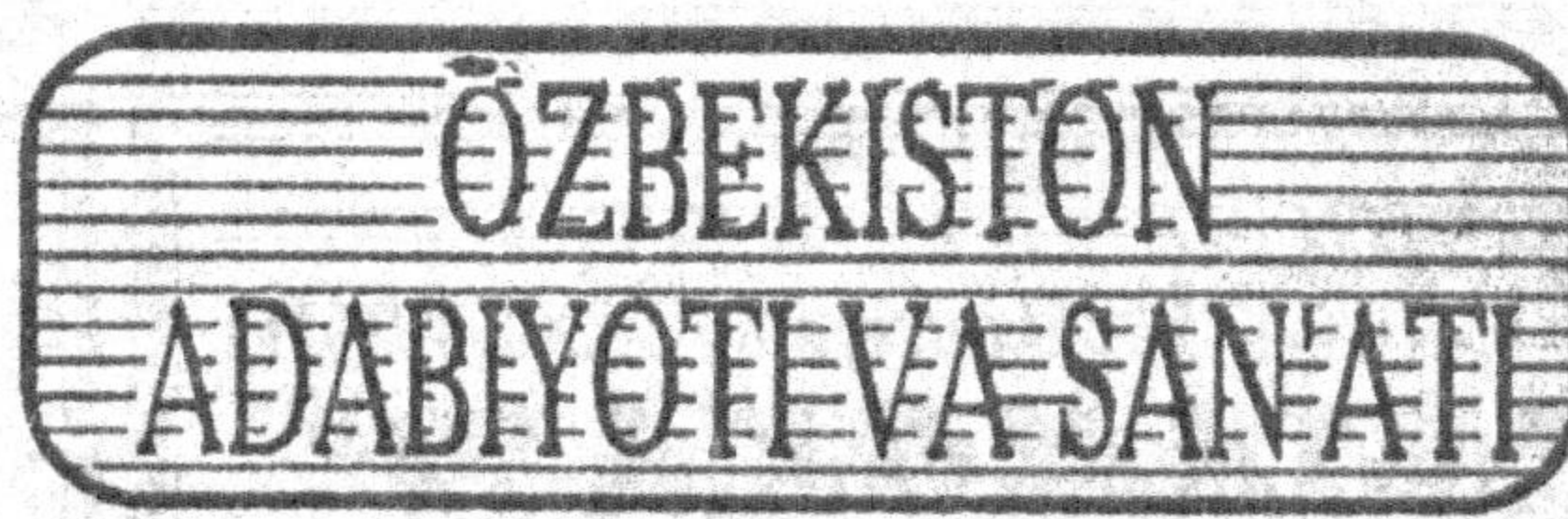

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНААТИ

1995 йил 4 ЯНВАРДАН НАШР ЭТИЛА БОШЛАГАН

ҲАФТАЛИК ГАЗЕТА ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ • СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН 28 АПРЕЛ, №17 (3304)

МАҚОМЧИЛАР БЕЛЛАШУВИ

Тошкент Давлат консерваториясида Юнус Ражабий номидagi мақом ижрочиларининг Ҳалқаро танлови бўлиб бўлиб. Танловнинг очилишида Ўзбекистон Маданият ишлари вазири Эркин Хайитбоев, санъатшунослик доктори, танлов ҳайати раиси Фаизулло Кароматов ва Ўзбекистон халқ офизи Ҳасан Ражабий сузга чиқиб, танлов қатнашчиларига омд тиладилар. Танлов уч босқичда бўлиб ўтади. Танловда республикамизнинг турли вилоятларидан келган ҳаваскор мақомчилар билан бир қаторда Тожикистон, Қирғизистон ва Қозоғистон республикаларидан ташриф буюрган махус санъат билим юртлари талабалари, созанда ва хонандалар ҳамда мақом ансамбллари ҳам қатнашдилар.

Ғолибларнинг яқунловчи концерти 4 май кунин «Баҳор» концерт залида бўлиб ўтади.
СУРАТДА: Танлов қатнашчилари. С. МАҲКАМОВ олган сурат

Маҳмудхўжа Бехбудийнинг 120 йиллиги

Маҳмудхўжа Бехбудий XX асрда Туркистонни уйғотган улуг бобомиздир. У янги давр ўзбек маданиятининг асосчиси сифатида тарихий майдонга чиқди. Замондоши ва сафдоши Ҳожи Муин ибн Шукрулло таъбири билан айтганда, «Маҳмудхўжа Бехбудий Уйғонувчи даври ўзбек адабиётининг биринчи ўрини олурга лойиқ эътибордур». Бу баҳоларда муллоқ мулоқоға йўқ. Чунки, Устод Бехбудий — ўз даври ижтимоий-сиёсий ҳаракатчилигининг энг йирик намоянчаси, Туркистон жадидаларининг тан олинган раҳнамоси, мустақил жумҳурият госянининг яловбардори, янги мактаб госянининг назарийчиси ва амалиётчиси, файласуф, адиб, ўзбек драматургиясининг бошловчиси, театри, ношир, журналистдир.

«ТУРКИСТОН ТАРИХИ» КЕРАК

Тарих ҳақда аҳамият ва фойдали бир нарсалар. Тарихнинг фойдаларидан баъзиси ушбу дунёда, бир миллатнинг тарихи, қайси йул ила таракки элнинг ўқиб, иборат олмак эки бир миллатнинг на сабаблардан таназул этиб охири муқариз бўлиб кетгани ўқиб, мундан ҳам истифода этмак мумкин. Шунинг учун бизнинг ўз шевамада Туркистонда уттан боболаримизнинг маънавий аҳволи доир «Туркистон тарихи» бор бўлганда уни куз олдимизда қуб, бурунги қаҳрамон боболаримизнинг на йул ила таракки ва маданият даврига кирув ва нима сабабдан охири мунқариз бўлиб кетганларини ўқиб билув, хейли иборат олар эдук. Ушундоқ ҳозирги ҳолимизни боболаримиз давридаги ҳолларга бир даража муқоаса этмак ила баробар ўзимиздан бир инфоили даурнинг ҳис элуб, юзларимиз кизарар эди. Ҳоло, биз туркистонийлар марҳум боболаримиз аҳволи ҳам Туркистон воқеоти тарихисидан бутун гофил ва беҳабаримиз. Чунки хануз Туркистон тарихи ҳақида янги тадқиқот ила эзилган, тартибли ва истифодали муккамал бир асар вуқуда келган йўқ. Турғис, мундай тарих эзувчи киши турк ултонларидан хануз майдона чикон йўқ, бу эса турк боболарининг ноқалаф бўлиб, чин утўл эмаслиқларига далилдур. Бу сулардан тарихисиданимиз андашлимасун. Бизнинг тарихимиз бор.

ИЛМИЙ АНЖУМАН

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазири Истиқболни белгилаш, услубият ва ахборот республика Маркази, Бухоро вилоят маданият ишлари бошқармаси билан ҳамкорликда Мухтор Ашрафий номидagi Бухоро санъат билим юртида вазирилик тасаруфидagi олий ва урта махус санъат, маданият ўқув юрларида «Аънавий ижрочилик тўлим муаммолари: назария ва услубият» мавзусида илмий анжуман ўтказилди.

ҲАЙЪАТ ЙИГИЛИШИ

Республика Маданият ишлари вазири Истиқболнинг навбатдаги ҳайъат йиғилиши бўлиб ўтди. Унда вазириликнинг 1994 йилги иш фаолиятининг дағи молиявий ҳаражатлар ва иқтисодий ислохотлар ҳақидаги ҳисобот тинланди. Сунтра «Амир Темур таваллудининг 660 йиллик юбилейига бағишланган тайергарлик ишларининг бориши» тўғрисида вазириликнинг Маданият ёгорликлари Бош илмий ишлаб чиқаруш бошқармаси бошлиғи Б. Усмонов ахборот берди.

Муножат ЙУЛЧИЕВА: ПАРИЖДА МАРОҚАМ КУЙЛАДИМ

Муножат Йулчиева Европа мамлакатлари бўйлаб қилган навбатдаги ижодий сафаридан қайтиб келди. Сафарда унга созанда ва бастакор Шавкат Мирзаев, Темур Маҳмудов, Аҳмаддон Дадаев ҳамкорлик қилдилар. Ўзбекистонлик санъаткорлар 25 мартдан 10 апрелга қадар Франция, Швеция мамлакатларида бўлиб, қатор концертлар намойиш этдилар. Ҳар жиҳатдан мазмунли ва қизиқарли ўтган ижодий сафар ҳақида таниқли хонанда Муножат ЙУЛЧИЕВА мухбиримизга шундай ҳикоя қилиб берди:

Адиб Аҳмад қачон туғилган? Тугон устида эзилган асар

5-бем

6-бем

ҲАЛОПЛИК ЙУҚОЛМАЙДИ

Бу ибратли воқеа шу йилнинг 16 апрел кунин Тошкент Шимолий вокзалда руй берди. Поэзд жунашига бир неча дақиқа қолганда урта ешлардаги бир аёл бир даста пул билан ечимга келиб, муқожаат қилди.

Тоҳир ТУРҒУНОВ: ВАТАН ЮЛДУЗЛАРИНИ ШАРАФЛАЙЛИК

Уз утмишини унутиб қуйган миллатнинг келажак қорони. Бу ҳақиқат тарихдан далил топши қийин эмас. Солиқ советлар замонида саналар нишонлини, ҳужжуринга табирилар ўқазилиб турилганини айтмасак, бошқа қарош эшлар каби ўзбек халқи ҳам асл маънавий қадриятларидан ажратиб қуйилган эди. Ушун танисқ табирилар ҳам мўдум коммунистик мафкура қобилига утарди.

Маҳкамаси қарорларидан келиб чиқиб, улқамиз Туронзамини худудига яшаб келган халқларнинг тарихий, илмий, маданият, диний, маънавий-маърифий қадриятларини тиклаш ва жаҳон миқёсида тарғиб этиш мақсадида республика Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Диний ишлар қўмитаси раҳнаомитига «Туронфилм» фирмаси, Маданият жағмармаси, «Халшпа» (Давоми 7-бетда)

ЎЗИНГА ЭҲТИЁТ БУЛ, ҚУШНИНГНИ УҒРИ ТУТМА...

Бир йил аввал ташкил топган «Мичганлик миллионерлар» сифиди айти қуларда 12 минг киши бор. Ташкилот усталида, ҳар бир аъзо камиди иккита қуролга эга бўлиши лозимлиги, ўз эрки учун удимга ҳам тайер туриши, душман қўлига тушиб қолса, ҳар қандай шароитда ҳам чуққ эмаслиги эзб қуйилган.

Халқда «Ўзинга эҳтиёт бул, қушнингни уғри тутма», деган нақл бор. Баъзи шовқозлар айтиб муқолашларга ағариб жаҳон жамоатчилигини чағитиб турганда масала бирданга ойланшайми қолди — қопилардан бири типик америкалик булди чикди. Ўзининг «вуз ниятини амалга оширган 27 эшли Тимоти Маквей исми йигитни Оклахома-Канзас четарисида полиция патрули номерсиз машинани катта тезликда учириб бораётганда ушлади. Маълум бўлишича, Тимоти Кушма Штатларнинг Кувайтда утказган «Сахролати буюн» операцияси қатнашчиси экан. Бу қушлар учун жула қуйилган воқеа булди. Бало узлардан чиқиб қолди. Маквей билан булдан дастлабки савол-жавоблар жамоат илмий Мичган штатига яшайдиган ака-ука фермерлар Жеймс ва Терри Николларга олим келди. Маълум бўлишича, Маквей бир мудат ака-укалар билан бирга уларнинг кида истиқомат қилган, Кувайтда операцияда бирга қатнашган экан. Бунинг устига улар турли хил португалия модаларини сиёб қуришганини, узаро суҳбатларда федерал ҳукумат фаолиятига инсбатан норозилик билдириб юрларини ҳам маълум булди.

Жиноятнинг изи топилди. Кейн жаҳон жамоатчилигини каби бит ҳам бу қабиҳ, вуз қотилликни кескин қоралайми. Қотиллар жиноятига яраша жамоз оллишга иншонми. Аммо, бир галин унутмаслиқимиз керак. Жиноятчида эътиқод бўлмайди, унинг дини ҳам, мўлим та ҳам йўқ. Чунки — у жинотчи. Унга ислом либосини қийинишга уриниш, ҳурмат билан айтганда, беъмаънийликдир.

Аҳмаддон МЕЛИБОВ

Узбек халқи қадимги туркий, эски туркий қавмларини...

қилдилар, улар аббосийлар халифалигига асос солишди. Абу Муслим...

тиги ибораси унинг асран ун унинг асрадигача давом этган туркий адабий тил номи...

гару, - ра, - ару қушимчалари асосида ясалган уларга у молга, сизирга; абгару — уйга; ташра — тошга, Субингару — шайнинг сувинга...

койик» эма обидасининг биз томонидан эълон қилинган напирларини ҳам эслаб утишни лозим топдик.

ТИПИ ҲАМ ҚАДИМИЙ
Бизнингча, шубҳасиз, «Хиба тул ҳақойиқ» XIII асрга доир адабий ёдгорликдир. М. Имомназаровнинг мақолада илгари...

МАНБАЛАРНИ ҚАЙТАДАН КЎРМОҚ КЕРАК

лексик хусусиятлари орқали аниқлаш мумкин. Бундан ташқари, Ҳазрат Алишер Навоийнинг «Насоимул муҳабба» асарида...

солар бек номи ҳарбий бошлиқ бўлганими ёки йўқлиги деган масалани ҳам ечиш зарур бўлади.

VIII асрдан бошлаб туркий қавмлар орасида ислом дини ақдлари тарқала борди, шу муносабат билан араб, форс, тожик сузулари туркий тилларнинг лексик қатламида пайдо бўла бошладилар.

XI—XIV асрлар даврида туркий эма обидаларида араб, форс, тожик тилларига хос сузуларнинг улашishi жарани кенгайта борди.

Ҳафталигимизнинг шу йилги 31 март сонида босилган таниқли адабиётшунос олим Мухаммаджон Имомназаровнинг «Адиб Аҳмад қачон яшаган?» сарлавҳали тадқиқий мақоласи адабий-илмий жамоатчиликка қаттиқ қизиқтириш уйғотди.

нашир матида учраган баъзи ноаниқликлар тўғрисида асарнинг таълиқларида қўйилган ақдлар билан аниқлаш мумкин.

Агар билса кошгар тилин ар киши, Билур ул адбонинг неким аймиши. Бундан ташқари иккала матида бир хил маънода икки хил суз ва қушимчалар ишлатилган.

Исон буюк бир мўъжиза ва ҳамма нарса унинг уқиди эзилган. Бирок зулмат ва пардалар борки, улар эзувларини ўқига имкон бермайди.

Жалолиддин РУМИЙ
МОҲИЯТ СИРИ

ТАРЖИМОНДАН:
«Фих мофиҳ»нинг («Ичидидаги ичидилар») узбекча қанчаллиқ маънавий ҳаётимиздаги улкан ҳолик, чуқур бундай асарларини яратган халқимизнинг узи неча асрлардан бери уларга ташна.

лан, бир от улкан тузликка қилиб чириса, у ҳам туза қушилиб кетди. Оғини оғини унинг тузага айланиб кетишига монелик қилмайди.

АБАЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 150 ЙИЛЛИГИ

ОҚИННИ ТЎЛҚИНЛАНТИРГАН ХАБАР

Абай Пушкин, Лермонтов асарларини ўқиган, уларнинг баъзи шеърларини таржима қилган. Лекин халқ орасида тарқалган уларнинг нашр этиш имкониятини фақат «Таржумон» газетасини ўқиб аналган...

АБАЙ И. БОРАҒАНСКИЙ

Хали хабарни ўқиб тушунган. Оқинни тўлқинлантирган хабарда шундай эълон қилди: «Ботқасаройда тутилган крим мизорларидан бири ун илдан бери Петербургга яшамоқда...

Б. НОРБОЙ, ТашПМИ ўзбек тили ва адабиёти кафедраси муdiri, доцент

«лаборатория» сифатида урганнинг гоят муҳимлигини яна бир қарра таъкидлаймиш. Унда сузлашув тили ва араб адабий тилининг турфа қатламлари...

БОТБОК ҚАСАНОВ, Филология фанлари доктори, Шорустам ШОМУСАРОВ, Филология фанлари номзоли

Бор. Хуш, сузлар қандай тартибда қўйилган? Луғат араб асоссига асосланган бўлиб, аввало «ашиқ» билан бошланувчи сузлар киритилган...

Баъзи китобхонлар, ҳатто айрим ёзувчилар ҳам адабий асарни, образларни шарҳлаш, таҳлил этишнинг кераги йўқ, ўқувчи асарни қандай тушуниш, шундай тушуниш қўя қолин, адиб ва китобхон урсига...

ЎЗЛИКНИ ТАНТИШ ИЛМИ

эса, йигитларимизга хос довлораклик, бошқилқ акс этган. Отабек билан Анварнинг дор олдиди эларини тутишларини эсланг! Отабекнинг жавоблари ҳатто элим Муслимонқул ҳам қойил қолиб: «Дов юрагин бор экан, йигит!», — дейди.

СИЙРА — АРАБ ХАЛҚ РОМАНИ

еки тарихий ҳақиқат ҳақида ҳикоя қилинади. Сийралар таҳминан VI асрдан бунгунга қадар халқнинг турли табақалари — хунарманчилар, савдогарлар, деҳқонлар ва бошқа оғди...

ҚАДИМГИ ЎЗБЕКЧА-ФРАНЦУЗЧА ЛУҒАТ

Узбек лексикографияси тарихида яратилган луғатлар жуда кўп. Уларнинг баъзилари қисман таъдиқ этилган. Лекин таъдиқ қилиниши лозим бўлганлари ҳам анчагина. Бундай луғатларнинг илмий аҳамияти ва узбек классик адаблари асарларини тушунишда аҳамияти ҳақида профессор А. К. Боронков шундай эгази эди...

Биз исмига-техникага жуда уч халқимиз. Уни тезла улаштиришди. Турмушга ҳар қалай осон йўл билан олиб қирамиз. Бу хайрли ишмига табиатнинг ўзи ҳалол йўл очиб қўйган.

шадиган масаллиқни бирма-бир санаб-ҳисоблаб чиқмоқ учун бир неча соатлаб чўтга ташлашди.

Компютер, қайтарман, аниқ сифр-аниқ чизмаларга асосланган ақли машина.

қийнаша кетаётди ёки уйга қайтганларида, менга учраб, салом берадилар. Мен дуо қиламан.

ХОТЖИЛАРНИНГ ТАНИ Ҳажвия

Тугонбек ишлайдиган корхонада кейинги пайтларда «Хотинларнинг гапи» деган ибора тез-тез қулоққа чалинадиган бўлиб қолди.

«ШЧ»га АРИЗА

Биринчи апрелда «Зухро» бахт уйида бўлган туйимизни ҳақиқий эмас, деб ҳисобланишини сурайман.

ТАЪРИФНОМА

Берилиш ушбу таърифнома Бақа Қурилдақовга шу ҳақдаким, у бизни театрда 35 йилдан бери суфлер бўлиб ишлайди.

ИШОНЧ ҚОҶОЗИ

Ушбуни курсатувчи Қалаҳбек Полвонов ҳақиқатан ҳам Ташкент вино заводида синовчи ичувчи бўлиб ишлайди.

ҚАРОР

Бухгалтер Замзанбой Каттабойев молиявий ишларни эпизодмаган учун, бўлим бошлиғи қилиб тайинланди.

ХАЁЛ ЧЕЧАКЛАРИ

Бугун иллатлардан сен узингни асра... Эртага худло подшо.

УЗУН ЧОЙХОНА

Ҳали митти боламиз, Қурил бизни билмайди. Айрил бефарқ тоғалар, Назарга ҳам илмайди.

ХАМ АНГҲИ БОЛАМИЗ

Ҳали митти боламиз, Қурил бизни билмайди. Айрил бефарқ тоғалар, Назарга ҳам илмайди.

ЕДНОМА ЯХШИДАН НОМ ҚОЛАДИ

Қарнок қийлоқидан халқ эъзозига сазовор бўлган қуллаб қийилар етишиб чиққан. Менинг отам — турлар сулоласининг давомчиси Малик тура набираси, Амир тура угли Қурбон ҳам ана шундай эл ҳурматига сазовор бўлганлардан бири эди.

АМИР ТЕМУРГА БАФИШЛАНГАН АНЖУМАН

Яқинда Ўзбекистон ФА Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида «Амир Темур — атоқли давлат арбоби ва маданият ҳомийси» мавзuida илмий анжуман ўтказилди.

ТЕША ҚИЗИҚНИ ЭСАЛАБ

Фаргона — қизикчилар, аскиячилар ватани. Чойхоналари, маданият уйлари, маҳалла боғларида кулги кечалари давом этапти.

Куйлаётган ТАБИАТ

Ҳамза номидagi Санъатшунослик институтида Фалабанинг 50 йиллигига ағаб мусавир Анвар Ҳақназаровнинг таъсирли саниғат асарлари шашхний курғаз мисли очилди.

САЪЯТ МАХМУДОВА

«Ужга Мир Ҳамид масжиди» каби асарлари қадимий ёдгорликларимизнинг ҳозирги аҳдолидан хабар берса, «Қашқадар» «Толда баҳор», «Севаз қийлоғига йўл», «Ирмоқлар қуйлаганда» «Исирот тоғ эгалиди», «Баҳор келди» каби таъсирли саниғат намуналари томошбинини табиатга ақлиқларидан баҳра олишга чорлайди.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНАЪАТИ

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МЕЛИБОВ